

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The version of the following full text has not yet been defined or was untraceable and may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/47109>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-06 and may be subject to change.

In onvrede met landelijke politiek ligt 'fortuyn' begraven - Lokale lijst in opkomst; 'leefbaren' niet meer

Onderzoek naar de deelname aan de komende gemeenteraadsverkiezingen laat een spectaculaire groei van het aantal lokale lijsten zien. Maar voor de 'leefbaren' ziet de toekomst er volgens Monique Leyenaar niet echt rooskleurig uit.

Zoals we ook in maart weer zullen merken, zien de landelijke politiek en slippendragende media de gemeenteraadsverkiezingen vooral als quasi-nationale verkiezingen. In alle discussies zal erop worden gewezen dat het eigenlijk gaat om de grootste en betrouwbaarste opiniepeiling in de opmaat tot de Tweede-Kamerverkiezingen. Winnaars natuurlijk voorop. Maar ook verliezende landelijke partijen zullen de uitslag niet snel afdoen als iets plaatselijks dat niets met de landelijke politieke machtsverhoudingen te maken heeft.

Daarmee zal voorbij worden gegaan aan het feit dat ruim 26 procent van de Nederlanders die in maart 2002 naar de stembus zijn gegaan (meer dan de helft bleef thuis) op een lokale partij heeft gestemd. Met dat resultaat werd de trend van een stijgend aandeel van lokale partijen in de lokale politiek op spectaculaire wijze doorgezet. Stemde in 1990 nog 13 pct. op een lokale lijst, in 2002 steeg dat percentage tot 26.

De opkomst van lokale partijen ligt vooral in de jaren zestig en zeventig toen er in Limburg en Noord-Brabant sprake was van een katholieke monocultuur, waarin andere dan de nationale katholieke partij (de KVP) er al gauw van afzagen om met een eigen lokale afdeling te komen. Maar ook de KVP voerde een soort non-interventiebeleid door niet als partij aan de gemeenteraadsverkiezingen mee te doen, natuurlijk in de wetenschap dat de zo ontstane niche vooral zou worden opgevuld door allerlei lokale, maar katholieke lijsten.

Die tijd ligt achter ons. We vinden in veel gemeenten zowel afdelingen van de landelijke politieke partijen als lokale lijsten met een eigen organisatie en een lokale politieke agenda.

Een van de kenmerken van een lokale lijst is het ontbreken van een band met een nationale politieke partij. Dat resulteert in een bont allegaartje van weinig sprankelende etiketten, die opvallend vaak Lijst X, Ergenshuizen Belang of Leefbaar Y luiden, waarbij X, Ergenshuizen of Y voor een gemeente of een persoon staan, met af en toe iets leukers: Parel van het Zuiden, Leiden weer gezellig, Deventer Libertijnen of Vernueca.

Na de grote sprong voorwaarts in 2002, moeten we bij de komende verkiezingen overigens rekening houden met een stagnerend percentage stemmers op lokale leefbaar-partijen. Het vasthouden van 10 pct. winst zou in de Nederlandse politiek al een veelbetekenend en stout staaltje zijn. Uitblijven van verdere vooruitgang hoeft niet terug te voeren te zijn op het functioneren van raadsleden en wethouders van lokale partijen. Het aantal voortijdig (2002-'04) opgestapte raadsleden ligt met 9 pct. onder het gemiddelde van alle partijen (10 pct.),

terwijl het percentage afgetreden wethouders in die periode met 18 pct. slechts 2 pct. boven het landelijk gemiddelde ligt.

Nee, stagnatie of zelfs teruggang zal vooral samenhangen met het lot van de 'leefbaren' en dat lot ziet er niet onverdeeld rooskleurig uit. Pim Fortuyn is niet meer en de zieltoegende landelijke partij (LPF) vormt al lang geen inspiratiebron meer. In Rotterdam kijkt Marco Pastors vanaf eenzame hoogte neer op een handvol afsplitsingen en vanuit het succesnummer van de leefbaren, Leefbaar Utrecht, komen sombere verhalen tot ons. In een artikel in de Volkskrant (14 jan.) lezen we uit hun mond: 'We hebben (..) de kloof tussen burger en de politiek niet kunnen dichten. De marges zijn smal, je kunt weinig doen. Tachtig procent van het geld is onderhevig aan Haagse regelgeving. Je hebt maar een handvol vrij te besteden. Dus dan doe je het voor de buhne.'

Een inventarisatie van de zeventig leefbaar-lijsten leert dat in 38 gemeenten het zeteltal onveranderd is gebleven, maar dat er in 23 andere gemeenten in totaal 32 zetels door afsplitsing verloren zijn gegaan. Ook het feit dat in negen gemeenten de leefbaar-partij het nodig oordeelde om van naam te veranderen, wijst op onrust en zal zeker niet bijdragen aan duidelijkheid bij de kiezer.

Al met al een duidelijk minder gunstige uitgangspositie voor de leefbare lijsten, al kunnen verrassingen nooit worden uitgesloten. Immers, het kabinet Balkenende II heeft weinig nagelaten om het aanzien van de landelijke politiek verder te schaden. En juist in de daaruit voortvloeiende onvrede met de traditionele politiek ligt een 'fortuyn' begraven.

Kijken we naar de overige lokale lijsten, dan lijkt het beeld een stuk positiever. Recent onderzoek laat een 'explosieve' groei van het aantal lokale lijsten van maar liefst 35 pct. zien (Trouw, 30 jan.). Daarbij is vooral het aantal op jongeren en op allochtonen en integratie gerichte partijen opvallend. Maar succes is niet verzekerd: meer hagel in een patroon leidt niet zonder meer tot grotere doeltreffendheid.

Monique Leyenaar houdt zich als politicologe speciaal met de lokale democratie bezig. Dit is het eerste van drie artikelen, die ze voor De Gelderlander schreef in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 7 maart.